

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Dilekçe Karma Giriş : Tarih : 25/03/2015 Stenograf : Kayıt: Dilekçe Sayfa: 1

25 Mart 2015 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 14.33

BAŞKAN: Gönül BEKİN ŞAHKULUBEY (Mardin)

BAŞKAN VEKİLİ: Halil ÜRÜN (Afyonkarahisar)

SÖZCÜ: Ali AYDINLIOĞLU (Balıkesir)

KÂTİP: Nurdan ŞANLI (Ankara)

----0----

BAŞKAN – Karma Komisyonumuzun değerli üyeleri, saygıdeğer Kamu Denetçiliği Kurumu temsilcileri, değerli basın mensupları; yeterli çoğunluğumuz vardır. Karma Komisyonumuzun 10’uncu toplantısını açıyorum. Herkese hoş geldiniz diyorum.

Bugünkü gündemimiz toplantıya davet yazısının ekinde gönderdiğimiz Kamu Denetçiliği Kurumunun 2014 Yılı Faaliyet Raporu hakkında hazırlanan alt komisyon raporunun görüşülmesidir.

Hepinizin bildiği gibi Karma Komisyon olarak 4 Şubat 2015 tarihindeki toplantımızda bir alt komisyon kurulmasıyla ilgili karar almıştık. Alt komisyon da 10 Şubat 2015 Salı günü toplanıp çalışmalarına başlamıştı. Afyonkarahisar Milletvekilimiz Sayın Halil Ürün Bey’in başkanlığında çalışmalarını tamamlayan alt komisyon 18 Mart 2015 tarihinde raporunu tamamladı, bize teslim etti, bugün görüşmesini yapacağız.

Alt komisyonun raporuyla ilgili kıymetli görüşlerinizi bizimle paylaşırsanız daha iyi bir raporun ortaya çıkacağına inanıyorum. Biliyorsunuz, takvim biraz sıkışık ve 27 Mart 2015 Cuma günü raporumuzu teslim etmemiz gerekiyor çünkü 6328 sayılı Kanun’da öngörülen iki aylık süremiz cuma günü doluyor. Ben de başta Alt Komisyon Başkanımız Halil Bey olmak üzere tüm üyelerimize çalışmalarından dolayı teşekkür ediyorum. Sayın Ürün’den biraz sonra alt komisyon faaliyetleriyle ilgili ayrıntılı bilgi alacağız.

Tabii, değerli milletvekilleri, Karma Komisyonumuzun ilk toplantısı Kamu Başdenetçisi Sayın Mehmet Nihat Ömeroğlu ve kamu denetçileri sunum yapmışlardı, bu sunumda yıllık faaliyetlerini ve kurum olarak karşılaştıkları sıkıntıları ifade etmişlerdi. Özellikle, Kamu Denetçiliği Kurumunun 2014 yıllık faaliyet raporunda belirtildiği tavsiye kararları doğrultusunda herhangi bir işlem tesis etmeye ve tavsiye kararlarına uymada isteksiz davranan bazı kurum ve kuruluşlarda sorunlar yaşadıklarını, bu sorunların bir kısmının mevzuattan bir kısmının ise idarenin tutum ve davranışlarından kaynaklandığını, bu konularda Komisyonumuzun desteğini talep etmişlerdi. Alt Komisyonumuz bu konularda yeni uygulamalar geliştirdi ve yaptığı araştırma ve incelemeler konusunda bazı önerilerde bulundu. Bu önerilerle ilgili biraz sonra Başkanımız ayrıntılı bilgi verecektir.

İsterseniz, şimdi, alt komisyon raporunun görüşmelerine başlayalım. Önce Alt Komisyon Başkanı Halil Ürün Bey raporla ilgili bilgileri versin, akabinde söz almak isteyen arkadaşımız olursa kendilerine söz vereceğiz.

Buyurun Halil Bey.

HALİL ÜRÜN (Afyonkarahisar) – Sayın Başkanım, Sayın Başdenetçimiz, Kamu Denetçiliği Kurumunun değerli temsilcileri, Karma Komisyonumuzun çok değerli üyeleri ve değerli basın mensupları; hepinizi hürmetle selamlıyorum.

Biraz önce Sayın Başkanımızın da açıkladığı gibi Kamu Denetçiliği Kurumumuzun 2014 Yılı Faaliyet Raporu’yla ilgili çalışmalarımızı tamamladık. Bugün son çalışmamızı yapıyoruz. Karma Komisyon Genel Kuruluna bir rapor hazırladık. Yine, sizin 5 Marttaki görevlendirmenizden sonra Karma Komisyondaki arkadaşlarla beraber kendimize göre çok ciddi bir çalışma yürüttük ve geldiğimiz noktada daha önce sizlere gönderilen, elinizde yazılı metni bulunan rapor oluştu. Bu raporu oluştururken tek hedefimiz vardı, Kamu Denetçiliği Kurumumuzun 2014 yılındaki faaliyetlerini en ince ayrıntısına kadar incelemek ve kanunun amacına yönelik olarak kurumun kuruluş gayesinin hayata geçirilmesi noktasında ulaşabildiğimiz, bilebildiğimiz eksikliklerin giderilmesi için yapılması gereken eylemlerin, işlemlerin neler olduğunun araştırılması ve bunun rapora dercedilmesi gerekiyordu. Bu misyonla çalıştık. Bu noktada da fevkalade müspet sonuçlar elde ettik. Bu müspet sonuçları sayın denetçilerimizle paylaştık, kurumun uzmanları da bu çalışmalarını izlediler, Sayın Başdenetçiyle de daha sonrasında tekrar görüştük. Sonuç itibarıyla, bir tek hedefimiz var: Milleti temsil eden vekiller olarak yasaların bize vermiş olduğu görevle en önemli görevimiz olan denetleme görevinde Meclisin çıkarmış olduğu kanunların uygulamasından kaynaklanan aksaklıkların giderilmesini, elimizden gelen en son gayretle ve nezaketle devlet adına idarede bulunan, Türkiye Büyük Millet Meclisinin çıkarmış olduğu kanunlara dayanarak yetki kullanan ve yine Türkiye Büyük Millet Meclisinden çıkan bütçeyi kullanan idareci kardeşlerimizle bu konuyu da çok ciddi bir şekilde müzakere ettik ve bize göre fevkalade iyi bir noktaya geldik.

Genel değerlendirme yapmak gerekirse kurum yeni kurulmuş olmasına rağmen -hepimizin bildiği gibi, 2010 yılında 12 Eylülde referandumdan geçen Anayasa değişikliğiyle Kamu Denetçiliği Kurumu kuruldu, kanunu çıktı, yürürlüğe girdi- ilk faaliyetini 2013’ün yarısında yürüttü -tabii aynı zamanda da kurum yeni kuruluyordu- 2014’te ikinci yıl faaliyetlerini yürüttü. Birinci yıl süre olarak yarımdaydı ve kuruluş çalışmaları devam ediyordu. Bu noktada Kamu Denetçiliği Kurumu bir yıl

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Dilekçe Karma Giriş : Tarih : 25/03/2015 Stenograf : Kayıt: Dilekçe Sayfa: 2

İçerisinde 3 defa bina değiştirmek gibi bir fiili zorluğu yaşadığı ama sonuçta Meclisimizin hemen yakınındaki binasında çalışmalarını yürütüyor, personelinin bir kısmının eksik olmasına rağmen, hâlâ daha bir kısım sıkıntılarının olmasına rağmen -maddi anlamda yer sorunu çözüldü- 2013 yılı çalışmalarını bitirdi. 2014 yılında ise yerel yönetimlerle ilgili, 30 Mart seçimlerinden sonra şikâyetleri de almaya başladı kurumumuz. 2014 yılı faaliyetlerini de tamamladı, raporunu kitapçık hâline getirdi, önce Meclis Başkanımıza, daha sonra da Karma Komisyonun Başkanı, Sayın Dilekçe Komisyonu Başkanımıza takdim ettiler. Raporun gelmesinden itibaren Dilekçe Komisyonu Başkanımızın gündem tespitiyle beraber Karma Komisyon da çalışmaya başladı. Bütün bu süreç içerisinde bizim gördüğümüz, sonuç itibarıyla gördüğümüz kurumun iki yıllık performansı diğer kurumlarla kıyaslanamayacak kadar başarılıdır. Bunun altını çizmek istiyorum. Bu başarıda öncelikle Başkanetçi, yine Meclisimizce seçilen diğer denetçilerimizin üstün gayretleri vardır, aynı zamanda, uzman arkadaşların ciddi gayretleri vardır. Her zaman için marifet iltifata tabidir. Buradan çıkardığımız kanunu en iyi şekilde uygulayan kurumlardan biridir Kamu Denetçiliği Kurumu, bunun özellikle altını çiziyorum ve emeği geçen bütün herkese teşekkür ediyorum.

Birkaç öneride bulduk, üç başlık altında bu raporumuzda faaliyet raporunu inceledikten sonra: Birincisi, Kamu Denetçiliği Kurumunun idareyle olan ilişkileriyle ilgili önerilerimiz, ikinci olarak Kamu Denetçiliği Kurumunun kendi işleyişine yönelik önerilerimiz ve son olarak da mevzuat değişikliğiyle ilgili öneriler. Raporumuzun 47, 48, 49 ve 50'nci sayfalarında bu öneriler yer alıyor. Bunları Sayın Başkanım, takdir buyurursanız tek tek ifade edelim ama yine de siz takdir buyurursanız bu raporları daha önce dağıttık, herkesin okumuş olduğunu öngörüyoruz, kabul ediyoruz, zaman kaybı olmasın diye -Genel Kurul çalışıyor, arkadaşlarımızdan gidecek olanlar da var- biz yazılı olarak dağıttığımız için ben her şeyi tekrar tekrar söylemeyeyim, diğer arkadaşlarımızın da katkılarını alalım. Eğer genel kurulumuz tespis buyurursa genel kuruldaki oylamadan sonra da bu raporu Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kuruluna göndermiş olacağız.

Nasıl takdir buyuruyorsunuz Sayın Başkanım, tek tek okumamıza gerek var mı bunu?

BAŞKAN – Arkadaşlar ne diyor?

İHSAN ŞENER (Ordu) – Bence gerek yok.

HALİL ÜRÜN (Afyonkarahisar) – Raporu okuyabildiniz mi? Son üç sayfası, dört sayfası...

BAŞKAN – Öneriler kısmında...

SITKI GÜVENÇ (Kahramanmaraş) – Önerisi olan varsa versin.

HALİL ÜRÜN (Afyonkarahisar) – Bir açıklama daha yapabilir miyim Efendim?

BAŞKAN – Tabii.

HALİL ÜRÜN (Afyonkarahisar) – Şimdi, muhalefet partilerine mensup arkadaşlarımızı da yoğun davet ettik. Bir çalışmamıza katılabildi bir iki arkadaşımız ama her şeye rağmen, her aşamasında raporun görüşlerini bize yazılı iletmeleri noktasında uyarılarda bulduk, her defasında kendilerine imzalı bir şekilde tebliğ ettirdik çünkü gelecek eleştirilere karşı hazırlıklı olmak durumundaydık. Şu anda da görüyorum ki 1 arkadaşımız teşekkür etti.

Hoş geldiniz.

ORHAN DÜZGÜN (Tokat) – Hoş buldum.

BAŞKAN – İnsan Hakları Komisyonundan.

HALİL ÜRÜN (Afyonkarahisar) – Evet, İnsan Hakları Komisyonundan.

Netice itibarıyla, yasanın kendisinden kaynaklanan bir süreyle sınırlı. Bu süre içerisinde tamamlamak zorundayız. Bir haftamız kaldı, Sayın Başkanım başlangıçta söyledi.

BAŞKAN – Cuma günü.

HALİL ÜRÜN (Afyonkarahisar) – Onun için hızla bitirmek zorundayız.

BAŞKAN – İki günümüz kaldı.

HALİL ÜRÜN (Afyonkarahisar) – Sonuç itibarıyla, tekrar etmek durumundayım: Türkiye Büyük Millet Meclisi hem kanunları çıkarmak hem de bütçe kanununu çıkararak idareye yetki vermekten dolayı çok ciddi bir sorumluluğu var. Türkiye Büyük Millet Meclisinin en önemli görevlerinden biri de yasayla birlikte denetim görevi. Denetim görevini yapan dört komisyondan biriyiz Dilekçe Komisyonu olarak. İnsan Hakları Komisyonu da denetim yapan ikinci komisyon. Burada sadece KİT Komisyonu ve Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu yok denetim işini yapan komisyonlardan ama iki büyük komisyonun genel kurulunda -kanun öyle çıktığı için- bu raporları, bu faaliyet raporlarını her sene görüşüp bir şekilde bir denetime bağlamış oluyoruz yani Kamu Denetçiliği Kurumu idareyi denetliyor, onların faaliyetlerini de milletin temsilcileri olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi adına yasadaki kaynaklanan yetkiyle bu kurul, ortak genel kurul denetlemiş oluyor. Bizim raporumuz da sonuçta Genel Kurulda görüşülecek. Burada tek amacımız var, bütün bir millet olarak iyi yönetim sonucunda milletimizin mutluluğunu hedefliyoruz. Kamu hizmetlerinden, kamu yetkililerinden aksayan yerleri düzeltmeye çalışıyoruz. Bu konuda da gerçekten Kamu Denetçiliği Kurumu iki yıllık, iki buçuk yıllık tarihinde -nasıl tarif edeceğimi bilemiyorum, hangi kelimeyi kullanayım diye de özenle duruyorum ama- fevkalade başarılı diyebiliriz yani ben bunu

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Dilekçe Karma Giriş : Tarih : 25/03/2015 Stenograf : Kayıt: Dilekçe Sayfa: 3
samimiyetle, yürekten, inanarak söylüyorum. Hepsine de teşekkür ediyoruz. Eksikleri gidermek de zaman içerisinde çözülecektir.

BAŞKAN – Tekrar Alt Komisyon Başkanımız Halil Ürün Bey’e ve Alt Komisyonunda görev yapan değerli milletvekillerimize teşekkür ediyoruz, gerçekten kısa zamanda çok güzel bir çalışma yaptılar, kamu denetçiliğinin tavsiyelerine çokça uymayan kurumlarla görüştüler. O anlamda kendilerine tekrar teşekkür ediyorum.

Şimdi bu konuyla ilgili söz almak isteyen, katkı vermek isteyen arkadaşımız varsa onlara söz vermek istiyorum.

Buyurun Sayın Şener.

İHSAN ŞENER (Ordu) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Alt komisyona da bu kısa zamanda güzel çalışmalarından dolayı teşekkür ediyorum.

Tabii, iki yıllık bir kurum, yapılanma süreci epey sıkıntılı oldu, taşındılar vesaire, görevlendirmeler oldu, görevlendirmeler iptal edildi falan, yeni yeni oturuyor ama buna rağmen neticede bu mekanizmanın yürüyor olması önemli bir kazançtır. Başlangıçta da, raporun ilk sunumunda da konuştuğumuz gibi, burada müracaat yoğunluğuna baktığımızda daha ziyade Ankara, İç Anadolu merkezli... Belki kamu kurumlarının çoğu burada, bunu kastedebiliriz ama bundan ziyade, kurumun iş ve işlemlerinin, faaliyetlerinin tanıtımıyla ilgili eksikliğin mutlaka giderilmesi lazım. Bu önemli bir konu bane göre yani milletimiz bu kurumun ne yaptığını bilmeli. Dolayısıyla, onu bildikten sonra zaten bu süreçler hızlanacaktır.

İkincisi, hangi aşamada kuruma müracaat edeceğini mevzuat sıralaması açısından da bilmiyor çünkü müracaatların çoğu iade edilmiş oluyor. Bu da şu anlamı taşıyor: Vatandaşlarımız buraya hangi aşamada müracaat edecekleri hususunda bilgi sahibi değil. Bunun taşra teşkilatını kurma imkânı hiç şüphesiz yok ama orada, bildiğim kadarıyla, kaymakamlıklarda yürütülen bir sistem var -çok işlemese de- onun işler hâle getirilmesi lazım. İdari mekanizmaların bu kurumun işlemlerini oradaki insanlarla paylaşması lazım. Dolayısıyla, zaman açısından ve imkân açısından şu andaki durum hâlihazırda tatmin edicidir ama bizim Mecliste bu kurumu çıkarırken yüklediğimiz misyonun henüz karşılığı değildir. İnşallah bu husustaki gayretler devam edecektir.

Ben hem raporu hazırlayan kuruma, alt komisyona, üyesi arkadaşlarımıza, başta Halil Bey olmak üzere, teşekkür ediyorum, hayırlı olsun diyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz.

Buyurun Sayın Erol.

GÜRSOY EROL (İstanbul) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Ben özellikle kuruma bu noktada yapmış olduğu çalışmalar nedeniyle bir kez daha teşekkürlerimi iletiyorum. Alt komisyonumuza da hazırlamış olduğu bu güzel raporla ilgili... Raporu yazıyor, önemli olduğu için bir kere daha altını çizmek istedim. İlk seneye göre ikinci sene müracaatlardaki o düşüşün hakikaten iyi bir şekilde irdelenerek, yine raporda yazdığı gibi, tümünü kapsayacak şekilde yeni bir yasal çalışma -ki doğrusu da o, parça parça değil- yapılırken özellikle hani bu müracaatlardaki düşmenin de iyi bir şekilde irdelenmesinin önemli gördüğüm için bir kere daha altını çizmek istiyorum.

Tekrar herkese çalışmalarından dolayı, emeklerinden dolayı teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz.

Buyurun Sayın Yıldız.

MEHMET KERİM YILDIZ (Ağrı) – Teşekkür ediyorum Başkanım.

Alt Komisyon Başkanımıza teşekkür ediyorum, çok verimli bir çalışma yapmış. 24’üncü Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisinde bu Kamu Denetçiliği Kurumunun kurulması yasası çıktı, doğrusu bu tarihî bir adımdı. Temeli atıldı, bundan sonraki güzel gelişmeler, çalışmalar bu temel üzerinde yükselecektir. Dolayısıyla, bu kurumun oluşmasında her birimizin, her birimizin katkısı var. Başta Komisyon Başkanımız olmak üzere bütün Komisyon üyesi arkadaşlarımıza teşekkür ediyorum. Ayrıca, Kurum Başkanı, üyeleri ve çalışanlarına da teşekkür ediyorum. Bundan sonra çok daha verimli çalışmalar olacağına inanıyorum. Sayın Şener’in söylemlerine aynen katılıyorum, tekrar etmek istemiyorum.

Bu arada, 24’üncü Dönem Meclis çalışmalarının da sonuna gelmiş bulunmaktayız. Belki bu, Komisyonun son toplantısı. Önümüzdeki dönemde ne olur ne olmaz bilemeyiz ama gönüllü olarak ben bulunamayacağım. Eğer benim bir hakkım varsa helal ediyorum, sizler de helal edin.

Teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz. Biz de size bundan sonraki hayatınızda başarılar diliyoruz.

Buyurun Sayın Turan.

BÜLENT TURAN (İstanbul) – Sayın Başkanım, değerli arkadaşlar; ben de hem alt komisyonumuza teşekkür ediyorum bu güzel rapordan dolayı hem de kurum yetkililerine teşekkür ediyorum.

Bir şey sormak istiyorum, anlamak istiyorum. Benim Adalet Komisyonunda da görevim var, mesela orada ara buluculuk yasası geçti biliyorsunuz, çok tartışmalı oldu, dünya örnekleri incelendi vesaire. Türkiye’de bunun çok uygulanmadığı görüldü iddiası vardı ama uygulamaya bakıldığında bunun her gün daha iyi olduğunu, her gün açıldığını herkes keyifle görüyor, inşallah daha iyi olacak.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Dilekçe Karma Giriş : Tarih : 25/03/2015 Stenograf : Kayıt: Dilekçe Sayfa: 4

Şimdi, burada, raporda sayılara baktığımızda, Sayın Başkanım, yüzde 89 gibi çok büyük bir oranda kurum tarafından sorunların çözüldüğü görülüyor. Bu çok dehşet bir rakam, iyi bir rakam yani. Ama, diğer bir taraftaki örnekte yıllık 40 kadar, 47 kadar kişinin uzlaşısıyla bu sorunu çözdüğü görülüyor. Yani, sanki bir tenakuz var gibi düşünüyorum. Kurum yüzde 89 bu sorunu çözüyorsa harika bir şey ama diğer taraftan sadece 40 tane dosyanın uzlaşısıyla çözümlenmesi uzlaşma yolunun denenmediğini mi gösteriyor, ne bileyim işte, usulün eksik olduğunu mu gösteriyor? Yani, ara buluculuk nasıl hukuk sisteminde önemliyse kamu düzeni içinde de bu sistem önemli diye düşünüyorum. Bu nasıl artırılabilir, ne eksiktir? Ya yüzde 89 oranı çok oturmuyor kafamızda ya diğer taraftan uzlaşma dediğimiz sistem oturmuyor, bir yerde bir çelişki var gibi düşünüyorum. Bununla ilgili yasal mevzuat mı eksiktir, uzlaşma yolu denenmiyor mu, biz mi bir şeyi gözden kaçırıyoruz, onu öğrenmek isterim Başkanım.

BAŞKAN – Başka söz almak isteyen arkadaşımız yok.

Bugün Kamu Denetçiliği Kurumu adına Sayın Denetçimiz Mehmet Elkatmış Bey aramızda. Hem Bülent Bey'in sorusuna cevap vermeniz açısından hem de genel bir değerlendirme yapmanız açısından sizlere söz vermek istiyorum.

Buyurun.

KAMU DENETÇİSİ MEHMET ELKATMIŞ – Sayın Başkanım, Komisyonumuzun değerli üyeleri, değerli milletvekilleri; hepinize saygı ve sevgilerimizi sunuyoruz.

Başkanımızın da çok selam ve saygılarını iletiyorum, kendisi katılamadı, arkadaşlarımız ve kurumumuz adına ben katıldım.

Ben gerek üst komisyona gerekse alt komisyona, özellikle de Halil Ürün Bey'e çok çok teşekkür ediyorum. Bir yenilik oldu bu yıl, kararlara uymayan kuruluşlar da buraya davet edilerek onlara da niçin bu kararlara uymadıkları soruldu. Bu çok etkili oldu ve kurumumuza da büyük bir prestij kazandırdığını düşünüyoruz. Bu nedenle de ayrıca teşekkür etmek istiyorum.

Komisyon raporunu okudum, gerçekten de bizim problemlerimize çok yerinde parmak basmış, gündeme almış. İnşallah bu bize bir güç ve kuvvet verecektir. Bunun da zaten neticesini görüyoruz. Dolayısıyla, olumlu bir yönde gelişme olduğunu burada ifade etmek istiyorum. Tabii, birtakım eksiklerimiz var. Sizlerin de iyi bildiğiniz gibi, arkadaşlarımızın da ifade ettiği gibi, biz aynen göçebe gibi 3 defa yer değiştirdik. Kuruluş aşaması uzun sürdü ve hâlâ da aldığımız 50 uzman yardımcısı arkadaşımızın haftanın her günü eğitimleri devam ediyor. Üniversiteden hocalarımız geldi, geçen hafta bir hafta boyunca Anayasa Mahkemesi raportörleri geldi, eğitim dersleri verdiler. Bu hafta Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Dekanı Zakir Bey gelecek, önümüzdeki hafta RTÜK Başkan Yardımcısı Profesör Hasan Tahsin Fendoğlu Bey gelecek. Yani, eğitimden geçiyor arkadaşlarımız, onu demek istiyorum. Tabii ki bu eğitimde yurt dışında eşleşme projesi var İspanya ve Fransa'nın aldığı, bir kısım arkadaşlarımız oraya gidiyor. Yine aşağı yukarı altı aydır İspanya Ombudsmanlığı -bu projeyi ihalede alan ombudsmanlık kurumu- geldi, bizim kurumda devamlı, her gün öğleden evvel seminerler veriyordu, eğitiyordu. Arkadaşlarımız oraya gidiyor, bizler de gittik, orada araştırmalar yaptık, incelemeler yaptık. Şimdi de Fransız ekibi gelecek çünkü 2 konsorsiyum olarak onlar aldılar. Yani, eğitimlerimiz de devam ediyor.

Tabii, iş niye azaldı diye de soruldu, insanların aklına geliyor. Tabii, işin azalmasındaki şey, bizim verdiğimiz birtakım çok örnek kararlardan sonra idare kendine bir çekidüzen verdi yani bunu da kabul etmek gerekiyor. Eğer iş azaldıysa bundan kaynaklanıyor, yoksa herhangi bir başka neden aramak mümkün değil. Kaldı ki biz, daha da tanınırlığı artırmak için, öğleden evvel de bir toplantımız vardı, eylem planı hazırladık, 2015 Yılı Eylem Planı. Gün gün ne yapılacağını burada belirledik ve birtakım çalıştaylar, birtakım eğitim çalışmaları ve tanıtımla ilgili çalışmalar, konferanslar düzenledik. Bunları bu andan itibaren yapacağız. O zaman, inanıyorum ki bizim tanınırlığımız ve varlığımız kamuoyu tarafından, yönetim tarafından daha da iyi anlaşılacak.

İyi gelişmeler oldu dedim. Biz, tabii, bu arada da kurumlarla diyaloglara geçtik. Mesela, ben de geçmişte hepinizin bildiği gibi çeşitli araştırma, soruşturma komisyonlarında Başkanlık yaptım, bazı yerlerden bilgi alamazdık. Ama şimdi onlarla o kadar güzel bir diyalog içerisindeyiz ki geçenlerde mesela Millî Savunma Bakanlığına gittik, orada Sayın Müsteşarla görüşmelerimiz oldu, muhataplar belirlendi. Yine Millî Savunma Bakanlığı Teftiş Kuruluna gittik, 2 defa orada sunum yaptılar bize. Millî Savunma Bakanlığında arkadaşlarımıza bir yemek verdiler. Böyle çok samimi ilişkiler yaşadık. Yine geçenlerde Maliye Bakanlığına gittik, onlarla toplantı yaptık müsteşar seviyesinde ve üst düzey bütün genel müdürler falan. Biz anlattık "Biz şunlara şunlara çok dikkat ediyoruz, sizler şunlara şunlara pek uymuyorsunuz." diyerek bütün kurumlarla diyalogumuzu bu şekilde artırdık. Şahsen benim birimimde olan çalışmalar bunlar, diğer arkadaşlar da keza diğer birimlerde... Etkinliğimiz ve tanınırlığımız gittikçe artıyor. Bundan sonra da sahaya çıkacağız. Mesela geçenlerde yine yetiştirme yurtlarına, huzurevlerine, rehabilitasyon merkezlerine gittik, oralarda toplantılar yaptık, incelemeler yaptık. Cezaevinde iş yurtlarıyla ilgili davet ettik, sunumlar yaptılar bize ve bu hafta hatta gidecektik, hava şeyinden dolayı gidemedik, cezaevlerinde inceleme yapıp onlarla görüşecektik. Sadece eksikleri aramak değil. Mesela iş yurtları, kimse bilmiyordu, çok müthiş bir şey, hayran kaldık. Bunların da iyi taraflarını da alarak onlara teşekkür ettik. Onlara cesaret vermek, teşvik etmek için bir orman, ombudsmanlık ormanı yapacaktık. İşte, önümüzdeki hafta inşallah onu da

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Dilekçe Karma Giriş : Tarih : 25/03/2015 Stenograf : Kayıt: Dilekçe Sayfa: 5

gerçekleştireceğiz yine mahkûmlarla beraber. Yani, artık teşkilatlanmamızı tamamladık, ekibimiz aşağı yukarı tamam oldu, eğitimler devam ediyor, artık tanınırlığa ve sahaya çıkarak etkinliğimizin artırılmasına çalışıyoruz. Burada tabii ki en büyük desteğimiz sizlersiniz, Komisyonumuz, üst komisyonumuz, alt komisyonumuz ve Türkiye Büyük Millet Meclisi. Sizden aldığımız bu güç ve destekle ileride daha iyi şeyler olacağına inanıyoruz.

Arkadaşımız Bülent Bey'in bir ifadesi var, diyor ki "Yüzde 80 bu şey yapılıyor ama 40 uzlaşmayla.." O 40 uzlaşma, bizim bir denetçi arkadaşın, Muhittin Bey'in birimindeki uzlaşma, yoksa birçok konuyu biz telefonla da hallediyoruz, yazımız gidince de hallediliyor, hemen idare dönüyor. Dönmezse de halledemezsek, uzlaşmayla halledemediklerimizi de... İşte, 100 küsur öneri ve tavsiye kararlarımız var, onların da bir kısmına uyuldu. Orada problemimiz var. Orada da problem şuradan kaynaklanıyor, mevzuata dayanıyor yönetim, diyor ki: "Kanunumuz böyle." Biz de o zaman, kanununuzu değiştirin kardeşim diyoruz. Nitekim, değiştirilen kanunlar da oldu. Bundan evvelki çıkan torba yasada Sosyal Güvenlik Kurumu birçok kanununda değişiklik yaptı ve madde gerekçesine de baktığımız zaman, orada şunu diyor: "Kamu Denetçiliği Kurumunun önerisi doğrultusunda bu değişikliğe gidilmiştir, gerek duyulmuştur." Yine, benim bildiğim kadarıyla, benim birimimden geçen kararda Bakanlar Kurulu iki defa karar değiştirdi. Yani bu bizim kararlarımızın ne kadar isabetli olduğunun da bir delilidir. Ama bazı eski alışkanlıklardan kaynaklanan veya işte, artık ismine siz ne dersiniz deyin, kamu görevlileri "Efendim, ne yapalım? Kanun böyle." diyor, biz de o zaman, kanunu değiştir diyoruz. Ha, belki biz de yanlış söylüyoruz yani illa bizim söylediğimiz, yazdığımız, yaptığımız öneriler doğrudur diye bir şey de söylemiyorum ama bunu tartışalım veya siz bizi ikna edin veya Meclisimizi, sizleri ikna etsinler, o zaman tabii ki yapacak bir şey yok. Bizim görüşümüz budur diyoruz çünkü biz kararlarımızı verirken sadece ulusal yasalara göre vermiyoruz. Dikkatinizi buraya çekerim, diğer birtakım denetim birimleri kamunun yaptığı eylem ve işlemlerin kanuna uygun olması yönünden denetliyorlar sadece. Yani yapılan bir eylem ve işlem yasaya uygun mu, değil mi? Yargı da bunu yapıyor, teftiş kurulları da bunu yapıyor, Sayıştay da bunu yapıyor. Ama bizim kanunumuza baktığımız zaman, daha 1'inci maddeden itibaren "hukuka" diyor, yasaya demiyor. Bunun özellikle altını çiziyorum. "İdarenin her türlü eylem ve işlemi, tutum ve davranışlarının hukuka..." Yasaya demiyor, yasaya deseydi amenna ama "hukuka" diyor, biz evrensel hukuku esas alıyoruz. Sadece hukukla da yetinmiyor, insan haklarına ve hakkaniyete de uygun olmasını istiyor, belirtiyor. Biz bütün bu yönleriyle; hukuka uyuyor mu, yasaya zaten uymak mecburiyetinde, yasaya uydu diyelim ama o yasa hukuka uygun mu, evrensel hukuka, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere uygun mu? Uygun diyelim ama orada da bir yanlışlık olabilir çünkü devamlı değişiyor, günümüzde her şey değişiyor, ihtiyaçlar değişiyor, birtakım yenilikler ortaya çıkıyor. O şeyler karşısında da bu, hakkaniyete uygun mu? İnsan haklarına uygun mu? Bunları da denetleyerek, göz önüne alarak kararlarımızı veriyoruz.

İşte, burada, yönetimle yani bürokrasiyle anlaşmadığımız bazı durumlar söz konusu oluyor ama yavaş yavaş bu da ortadan kalkıyor çünkü diyalog şeyini de iyi kurduk artık bütün birimlerle. İşte, söylediğim gibi, bütün birimleri biz ziyaret ediyoruz, üst düzeyde ziyaret ediyoruz, onları çağırıyoruz. Sivil toplum örgütleriyle çok iyi bir diyalog içerisindeyiz. İnanın, polislerle ilgili bir karar verdik, sizler de belki takip ettiyseniz... Bundan on beş gün evvelki rakamı söylüyorum, 250 bin polis vardı, 100 küsur bin polis -şu andaki rakamı da bilmiyoruz, on beş gün evvelki rakam bu- bize teşekkür etti. Onun dışında, telefon edenler falan, onları söylemiyorum ve onu duyan bütün diğer sivil toplum örgütleri de âdeta kurumumuza akın etmeye başladılar. İşte, uzman çavuşlarla ilgili dernekler varmış, MİT'le ilgili dernekler varmış, emekli olanlar, astsubayların emekli dernekleri varmış; hepsi kurumumuza geliyor ve biz de bunlarla diyalog içerisindeyiz, toplantılarına katılıyoruz. İnşallah, önümüzdeki günlerde çalıştaylar da yapacağız, bugün de onu görüştük, ay ay, gün gün, 2016 yılına kadar yani bizim görev süremizle sınırlı olmak üzere böyle bir program yaptık.

Burada tabii ki en büyük destek aldığımız güç sizlersiniz. Bize de bu desteği, gücü her zaman sizler veriyorsunuz. Bundan dolayı da şahsım, Sayın Başkanımız ve diğer denetçi arkadaşlarımız ve bütün kurum personelimiz adına sizlere ayrı ayrı teşekkürlerimi sunuyorum. İnşallah, yeni dönemde sizleri de yine burada görürüz, yine birlikte çalışma imkânımız olur. Hepinize de bol şanslar, hayırlı günler diliyor, saygı ve sevgilerimizi sunuyoruz.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz.

Alt Komisyon Başkanımız Halil Bey tekrar söz istiyor, ilave edecekleri var.

Buyurun.

HALİL ÜRÜN (Afyonkarahisar) – Sayın milletvekilleri, Bülent Bey'in sorusu fevkalade yerinde. Çalışmalarımız sırasında bu istatistik farklılıkları biz de gördük. Oradaki "uzlaşma" dediği, Sayın Başkanımızın açıkladığı gibi, birisinin uzlaşması, bir denetçinin bölümüyle ilgili yaptığı çalışmalar. Onu araştırdığımızda şöyle bir şeyle karşılaştık: Aslında, her denetçi çalışıyor -orada da bir insicam sağlanması lazım- Başkan denetçi farklı düşünüyor, denetçilerimizin bazıları farklı düşünüyorlar istatistik çıkarılırken. Mesela, idareyle ilgili bir şikâyetini vatandaş İnternet yoluyla, telefonla, her türlü iletişim vasıtasıyla denetçiye ulaştırdığı anda denetçimiz devreye girip uzmanlar çalışmaya başladığında bazen öyle oluyor ki dosyayla ilgili, uzmanın sadece -şikâyetle ilgili bir dosya oluşturuluyor- bir telefonla "Şöyle yapılması lazım." dediğinde idare hemen uyuyor ona. Bunlar istatistiğe geçmemiş. Yani böyle hemen düzelen işler de var.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Dilekçe Karma Giriş : Tarih : 25/03/2015 Stenograf : Kayıt: Dilekçe Sayfa: 6

Bu Arabuluculuk Kanunu'nda çıkarılan arabuluculuk müessesesiyle kamu denetçiliğinin yaptığı çok farklı. Çoğu zaman idare, kamu denetçiliğinden gelen bir telefona tabi oluyor. Ha, bazen de direnmiyor, çok ciddi direnmiyor. Yazışmalar, kabul ediyor, etmiyor; öyle kurumlar da vardı. Biz onları alt komisyona davet ettik ve hangi konular diye dosyaları da bildirdik. Çalıştılar geldiler, düzelttiler, bu da çok normal. En büyük şikâyet SGK'dan geliyor. Sosyal Güvenlik Kurumu yetkililerinin açıklamaları şu: "Biz Türkiye'deki 78 milyon vatandaşın tamamıyla ilgileniyoruz. Eksiklerimiz, kusurlarımız var, Kamu Denetçiliğinin çalışmalarına ve yönlendirmelerine de açtık. Bunun için özel bir birim de oluşturduk. Sizin bize bildirdiğiniz, Komisyondan bildirdiğiniz dosyaları da şöyle şöyle çözdük." diye, yarıdan fazlası bizim yazımızdan sonra buraya gelirken çözülmüştü. O açıdan, Kamu Denetçiliği Kurumu çok etkin oluyor.

Bir de aradaki fark şu: Bir teftiş kurulu veya yargı makamu emir verirken Kamu Denetçiliği Kurumu sadece tavsiye kararı veriyor. İdareciler biraz daha rahatlar bu konuda. Tavsiye kararına karşı direnme hakları da var. Kurum bunu da söylüyor, denetçilerimiz de söylüyor, "Belki biz yanlış anlıyoruzdur." şeklinde. Dolayısıyla, iyi bir yönetim hedefine adım adım yaklaşıyoruz. Yani oradaki istatistik rakamlarında bir insicamı ve gerçek bir değerlendirmeyi yakalayamadık, o oran çok daha yüksek. Bir açıdan bakıyorsunuz, tavsiye kararlarına az uyulmuş çıkıyor, bir açıdan da bakıyorsunuz, yapılan müracaatlar bazen bir telefonla bitmiş ve bazen Kamu Denetçiliği Kurumu bir çalışma yapmış, yüz binlerce insanın -polislerde verdiği örnek gibi- memnuniyetini sağlamış. Asıl olarak Türkiye Büyük Millet Meclisinin milletin temsilcisi olarak da idareden yani kamunun yaptığı eylem ve işlemlerde vatandaşın memnuniyetini sağlamaktır hedefi yani. Bu noktada da kamu denetçiliği çok fonksiyonel. Adım adım, en ince noktasına kadar çalışıyoruz, takip ediyoruz. Bu kurulun, Türkiye Büyük Millet Meclisi adına ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin Kamu Denetçiliği Kurumunun arkasında durması, desteklemesi çok önemli.

Şimdi, Sayın Denetçimizin anlattığı, Millî Savunma Bakanlığında gördükleri ilgi ve iltifatın altında, ben çok net söylüyorum, Sayın Başkanımızın Bakan düzeyindeki girişimleri var. Efendim, sorunların çözülmesinde -yayıyor bunlar, kurumun içerisinde de duyuluyor- bu Komisyonda yapılan çalışmaların çok ciddi desteği var. Ama bu daha da artırılrsa, farkındalık oranı yükseltirirse çok daha ileriye gidecek. Ben de bunu açıklamış oldum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Biz tekrar teşekkür ediyoruz Kamu Denetçiliği Kurumuna.

Buyurun Sayın Düzgün.

ORHAN DÜZGÜN (Tokat) – Sayın Başkanım, ben de raporun hazırlanmasında emeği geçen bütün arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

Bir konuyu gündeme getirmek istedim. Sayın Başkan Millî Savunma Bakanlığındaki çalışmalarından da bahsetti, ben aynı zamanda, Millî Savunma Komisyonu üyesiyim de, orada şöyle ciddi bir sorunumuz var: Sayın Bakanın bu konuda bilgisi var ve yaklaşımının olumlu olduğunu da biliyorum. Askerde intihar eden askerlerimiz var bizim. Yani sadece intihar demeyelim de nedeni bilinmeyen ölümler. Bir kısmı intihar oluyor, bir kısmıyla ilgili başka iddialar var, bunların arasında çok ciddi iddialar var. Tabii, sonuçta, Türkiye'nin büyük bir ordusu var, 500 bin kişilik bir ordunun içinde bu tür olayların olması da normal yani 500 bin insanı bir araya toplarsanız birtakım sorunlar yaşarsınız. Fakat buradaki asıl sıkıntı şu: Askerde intihar eden veya nedeni bilinmeyen sebeplerle ölen bu askerler şehit sayılmıyor. Geçtiğimiz günlerde -arkadaşlar hatırlayacaktı- Parlamentoda bununla ilgili küçük bir adım atıldı. Bunların cenaze masrafları, mezarının yapılması gibi şeyleri Bakanlık karşılayacak artık, bu zamana kadar karşılanmıyordu, bu olumlu bir gelişme. Fakat tabii, bu, burada bitmiyor Sayın Başkanım. Yani hepimiz anne babayız, hepimizin çocukları var; şimdi, 20 yaşında çocuğunuzu getiriyorsunuz, devlete teslim ediyorsunuz, devleti korumak gibi kutsal bir görev veriyorsunuz ona fakat bir şekilde, çocuğun psikolojisi bozuluyor veya işte, sebebi bilinmiyor, bir şekilde çocuğu kaybediyor aile. Biz de götürüp o aileye o çocuğu teslim ediyoruz, "Kusura bakma, senin evladın öldü." diyoruz. Bu, her anne için -Allah kimseye vermesin- çok ciddi bir yıkım, sebebi ne olursa olsun, ne şekilde ölürse ölsün.

Bu işlerde, daha çok psikolojik sorunlardan bahsediliyor ama ben aynı zamanda da hekimim, şunu da çok iyi biliyorum: Bir kişi askere alınmadan evvel hekim muayenelerinden geçiyor, bir heyetin karşısından geçiyor ve bu çocuk sağlamsa askere alınıyor zaten. İşte, psikiyatrik sorunları olanlar veya fiziksel sakatlıkları olanlar askere alınmıyorlar, çürüğe ayrılıyorlar. Yani buradaki pozisyonumuz şu: Sapaş sağlam bir genç alıyoruz, sonra bir şekilde onu kaybedip aileye bir ceset teslim ediyoruz maalesef. Elbette ki dediğim gibi, bu kadar insanın bir araya toplandığı yerlerde sorunların olması doğaldır ama sorunumuz şu: Şimdi, o aile bir kere, evladını kaybederek yıkılmış oluyor. Üstüne, biz devlet olarak dönüp diyoruz ki: "Kardeşim, senin çocuk şehit değil." Ne oldu? İşte, eğitim zayıtı oldu, intihar etti, düştü, kalktı, her neyse. Zaman zaman da başka türlü iddialarla kaybedildiği söyleniyor ki bununla ilgili, Millî Savunma Komisyonuna da gelen çok ciddi şikâyetler var. Hatta, bu ailelerin kurduğu bir dernek var. Yani sürekli, kamu kurumlarıyla, bakanlıklarla ilişkilerini sağlayan, meramını anlatmaya çalışan bir yapı var yani o düzeyde ciddi bu sorun. Biz bunu, dediğim gibi, Millî Savunma Komisyonunda da sürekli dile getiriyoruz.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Dilekçe Karma Giriş : Tarih : 25/03/2015 Stenograf : Kayıt: Dilekçe Sayfa: 7

Türkiye Cumhuriyeti büyük bir devlettir, bu insanların sayısı 300'dür, 500'dür, bindir; tam rakamı bilmiyorum ama bence biz bu soruna bir çözüm üretmeliyiz. Mademki burası İnsan Hakları Komisyonu, mademki Millî Savunma Bakanlığımızın bu kuruma bakışı olumlu, bu çocukların hiç olmazsa ailelerine, geride bıraktıklarına, çoluğuna çocuğuna, eşine, her neyse, belli bir oranda bir maaş bağlanarak veya başka türlü sosyal haklar sağlanarak bu sorunu çözmek zorundayız diye düşünüyorum. Ben bu Komisyonu ve Kamu Denetçiliğini de ilgilendirdiğini düşünüyorum bu sorunun, umarım, önümüzdeki günlerde bu sorun çözülür.

Teşekkür ediyorum dinlediğiniz için de.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz.

Tekrar Sayın Elkatmış'a söz verelim.

KAMU DENETÇİSİ MEHMET ELKATMIŞ – Çok teşekkür ediyorum sayın üyemizin bunu dile getirmesinden dolayı.

Bizim de bu konuda bir çalışmamız var. Bu görüşmelerimizde de Millî Savunma Bakanlığımıza bunu ilettik. Biz bu derneklerle de -Asker Hakları Derneği var, onlarla görüşmelerimiz devam ediyor, şehit ve gazilerle ilgili derneklerle görüşmelerimiz devam ediyor- bir çalışma da yaptık. Çok doğru söylüyor, şehitlikle ilgili bir kanun yok. Sadece şehitlerin nasıl, nerede gömüleceğine dair bir yasal düzenleme var. Bunu biz dile getirdik, bu konuda da çalışıyoruz. Önümüzdeki günlerde müştereken bir çalışma içerisinde geleceğiz. Sayın Müsteşarımız da, Millî Savunma Bakanlığı Müsteşarımız da dedi ki: "Doğru, biz de bu konuda bir çalışma yapıyoruz." Olumlu birtakım şeyler söyledi, biz de üzerindeyiz bunun. Asker Hakları Derneği var, askerdeki intiharlarla ilgili bize devamlı dokümanları gönderiyorlar, onlarla görüşmelerimiz var. Önümüzdeki günlerde planladık, toplantılarımızı yapacağız, bu konuya el atacağız. Şehitlik ve gazilikle ilgili de ilettik, onunla da ilgili bir çalışma var, olumlu bir çalışma. Maalesef, bir boşluk var, üç kurum bu şeyde sorumlu oluyor ama sorumlusu yok; Millî Savunma Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, bir de Sosyal Güvenlik Bakanlığı. Ama hepsi de "Benim görevim değil." Ortada bir boşluk var ama bir mevzuat da yok. Sadece, şehitlerin nerede gömüleceği, nasıl gömüleceğiyle ilgili bir mevzuat var. Onun dışında bir şey yok. Bunu biz dile getirdik. Onun çalışmalarını da yapıyoruz. Çok doğru bir tespit. İnşallah bu da kısa süre içerisinde çözüme kavuşur.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz.

Alt komisyon raporu üzerinde başka söz almak isteyen üyemiz yok.

Biz de konuşulanları not aldık. Tek tek katkı veren arkadaşlarımıza, soru soran arkadaşlarımıza teşekkür ediyoruz.

Yapılacak, yapılan değişiklikler çerçevesinde redaksiyon yetkisiyle beraber elimizdeki alt komisyon raporunun Karma Komisyon raporu olarak kabul edilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Oybirliğiyle kabul edilmiştir.

Ben, bu alt komisyon raporuna katkı veren tüm arkadaşlarıma tekrar teşekkür ediyorum. Alt komisyon üyesi arkadaşlarımıza ve bugünkü katılımlarımızdan dolayı hepinize ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Tabii çok güzel katkılar oldu.

Yalnız, biliyorsunuz, muhtemelen bir daha toplantı yapma şansımız olmayacak. Ben, İnsan Hakları Komisyonu Başkan ve üyelerine, Meclis Dilekçe Komisyonu üyelerime, her iki komisyonun uzmanlarına ve Kamu Denetçiliği Kurumunun Baş Denetçisine, denetçilerine, uzmanlarına, tüm görevlilerine ve Komisyonlarımızın görevlilerine, Meclis görevlilerine herkese teşekkür ediyorum.

Seçimde aday olacak arkadaşlarımıza başarılar diliyorum. Allah hepimizin yâr ve yardımcısı olsun.

Aramızda üç dönemi olan Nevzat Başkan var, kendisine de teşekkür ediyoruz. Biz iki dönemdir kendisiyle çok güzel çalışmalar gerçekleştirdik. Ona da bundan sonra Parlamenteler Birliği Başkanı olarak haklarımızı takip etmesi konusunda da başarılar diliyoruz.

Kerim Bey hekimlik hayatına geri dönecek. Kendisine de başarılar diliyoruz.

Tek tek herkese teşekkür ediyorum.

Naçizane, bu arada, Mardin reklamı yapayım; badem şekeri de Mardin'imizin ikramıydı, afiyet olsun.

Teşekkür ederim, sağ olun.

HALİL ÜRÜN (Afyonkarahisar) – Sayın Başkan, cebimize koyabilir miyiz kalanları?

BAŞKAN – Zaten yaşlılarımız öyle yapar, ceplerine koyarlar, hepinize tavsiye ederim, ceplerinize koyabilirsiniz.

Kapanma Saati: 15.18